

MŰRTÉNETI LAPOK.

FELELŐS SZERKESZTŐ
K. PAPP MIKLÓS.

Megjelenik minden vasárnap. — Előfizetési ár: Félévre 6 f. Egész évre 12. f. — Szerkesztőségi iroda:
Lyceumi nyomda. — Kiadó hivatal: Gr. Teleki Domokos ház nagypiacz.

KASSAI ISTVÁN LEVELEZÉSE

XIII.

1643. Nov. 24.

I. Rákóczy Györggyel és Beth- len Istvánnal.

Az eredeti példányokról

Közli: Szilágyi Sándor.

XII.

1643. nov. 6.

djon Isten minden jókat.

Az mai replicaikra nekünk Bisterfeldus uram által im most hozának azok az emberek választ, de mivel kegyelmed magával elvitte az mai válaszukat, kit kegyelmed maga ira le, nem jutnak mindenek eszünkben, kegyelmednek azért kegyelmesen parancsoljuk, küldje vissza ezen emberünktől, hol vagy ujabban is irunk kegyelmednek, ha mi difficultást kezdenék az resolutió-jokban. Datum Albae Juliae 6 die novembris Anno 1643. estve 6 óra után.

G. Rákóczy m.p.

Külczim: Generoso magistro Stephano Kassay de Kolozsvár, Consiliario nostro intimo et Regni Transilvaniae Prothonotario etc. fideli nobis dilecto.

Hátirat Kassai kezével: In Enyed 7 Novembris hora 5 matutina Pásztóhi reddidit.

(Az egész levél Rákóczy írása.)
(Eredetije a m. k. kamarai levéltárban.)

Az ur isten ő felsége minden idvességel jókkal áldja meg kegyelmeteket.

Talám érthette kegyelmed, hogy az öreg Csákiné most Adorjánban fársángol s vele egy derekas jesuvita is vagyon, ki hogy annak előtte le nem jött, könnyü elhinni, tanácsból bocsátották le, kit minekelötte admoneáltatni akarnánk, itt jesuvitával ne sétáljon az ország statutumi ellen. Akarók kegyelmednek is értésére adni s parancsolni is, Décseit hivassa magához s hagyja meg mi szónkkal neki, szorgalmatosan vigyázzon s be ne bocsássa, mivel ugy halljuk, azért hozta volna be magával, ott benn Monostoron hagyná. Adja isten, minden jót hallhassunk kegyelmed felől. Datum Albae Juliae 24 die Novembris Anno 1643.

G. RAKOCI mp.

Külczim: Generoso magistro Stephano Kassai de Colosvár, Consiliario nostro intimo et regni Transilvaniae protonotario etc. fideli sinceri nobis dilecto.

Kivül Kassai kezével: 25 novembris redditae sunt hora 3-a pomeridiana.

(Eredetije Rákóczy írása, a kamarai levéltárból.)

XIV.

1643. Nov. 25.

Az ur isten ő felsége minden idvösséggel jókkal áldja meg kegyelmedet.

Tegnap költ levelét kegyelmednek ma reggeli praedicatióra menvén hozá meg az

posta, az lengyelek honnét vötték azt az ratiókat, ők tudják, de mi elbittük, csak az 300 ezer tallér dost obtineálhatnók, az Lupul leánya mellett mások kárával nem sokat gondolnának; az levél másának utánok küldésében akkor leszen jobb mód, ha kiküldi Lupul azokat az conditiókat, kiket az uroktól kíván, melyeknek utánok való küldése felől igen is kértek az lengyelek; Lupulnak ezt értésére adni ugyan jobb leszen in fine finali, noha talán az lengyelek is meg fogják küldeni neki, ha nem egyébért, azért is, hogy informatiót vehessenek tőle, azt mivel dilualják. Eső ott is nagy vala egy éjjel s egy nap, de az árvizek kárt nem tettek, most is még hideg és hóra hajlandó üdő vagon, itt létében kegyelmednek mind vala szándékunk arra, hogy consultalhodjunk kegyelmeddel, talán jó volna gyűlést hirdetni az statusoknak circa ad 20 decembris Tályára, nekünk nem is lenne egyéb propositionk az egy adónál, alkalmatosságát vagy ratióját azt adhatnánk hirdetéséről az statusoknak, istennek hála, csendességben levén s az tavaszi üdőt hogy ő kegyelmek inkább más dolgok végben vitelében tölthetnék el, azért is kellene rövid terminusra promulgálni, onnét felül követet ne expedialhatnának reá, ha azért kegyelmednek is tetszendik, minutálná meg kegyelmed az convocatoriát s ugy bocsátnók ki, hogy három hétnél feljebb ne haladna az első napja. Mi isten áldásából ezennel is indulunk Dévára. Datum Albae Juliae 25 die Novembris Anno 1643.

G. Rákóczy. m. p.

Az mely deákjával iratni kezdené az regalist, meg kellene kegyelmednek hagyni, ki ne menne tőle ante promulgationem.

Külczim: Generoso magistro Stephano Kassai de Colosvár, consiliario nostro intimo et regni Transylvaniae prothonotario etc. fideli sincere nobis dilecto.

Kivül (idegen kézzel): 26. novembris reddit.

(Az egész levél I. Rákóczi György írása.)
(Eredetije a m. kir. kamarai levéltárban.)

Az ur isten ő felsége minden idvösséges jókkal áldja meg kegyelmedet.

Az ros posta ma 6 óra után hozta vala meg reggel az kegyelmed levelét, az musnaki evocalására mindjárt elküldtünk, az kolozsváriak közt való dolgot is értjük, az bíró választásában Berkinnek mint irattunk, im kegyelmednek mását küldtük annak is, in ea parte az mint arról velek végeztünk, mi ugy értjük, hogy mivel szegény Flesztel Lőrincz volt bíró in Anno 1640 s utána két bírójok is volt, immár most az mienknek kell lenni, mert ez negyedik esztendő, maga is megintse kegyelmed ökö, az ellen az végezés ellen ne vétsenek, mert nagy az büntetése, ugy penig nem érthetik, hogy még jövendő ilyenkor tájában választanának az mieink közül bírót, mert ugy 5 esztendőre menne s violálnák vele az contractusokat; másik ratió az, hogy szász bíró is egymás után kettő is lenne köztök, mivel mi ugy értjük, most ez natióból kellene bírónak lenni. Az kegyelmed ide jövele szükséges, mert követink is utban vannak az portáról; Horvát István étekgónkat 11 die expedialván ki, az 5 óraker reggel 22 die praesentis jött vala meg s attól is minden jót irtak vala Serédi uramék s tegnap reggel 6 óra után Maurer Mihály is megjuta, 12 die indult el onnét, az fővezér maga adta az hadaknak felüléséről való parancsolatokat kezében. Immár azok nálunk vannak, az mig Maurer kijött, addig semmi assecuratoriát tőlünk nem kívántak s ők sem ígértek az fővezérnek, izente Maurer által az se hatalmas császár kegyelmességében, se az ő jóakaratiában ne kételkedjünk, se Székely Mózeztől, se mástól ne tartunk, bizonynyal higgyük el, az dologhoz penig ugyan emberül nyuljunk, az kik ellenkeznének is, azon legyünk, elsőben szép szóval, igérettel, adománnyal hajsák hozzánk, valamit most költünk, mind duplásan meg fog az tézni, mikor ötöt Babylonia alatt fővezérré tették volt, látta ő sok gonoszakarói vannak, azokkal is ugy cselekedett, egy nap is elosztott 100 kaptánt, egynehány ezer tallért, ki helyett az isten neki mind többet adott, mikor az

parancsolatokat megküldjük is az végekben, oda is becsületes emberünk által küldjük meg s ne is üres kézzel, neki is sok gonosz akarói vannak, az budai vezérnek maga embere által parancsolt, hozzánk jó meghitt emberét küldje s egy értelemben legyen velünk, tavaszra kelve, valamennyi hadat kívánunk, annyit adnak, sőt maga is Drinápolyban vagy Isófiában száll ki és jó akaratjában ne kételkedjünk; szivekben mi vagyon, azt isten tudja, mindazáltal könnyű az ur istennek őket titkos practikájokban, ha mi volna is, megszegyeníteni, az mint eddig is. Most az indulásunkat egyáltalában megengedték, moldvai, havasalji vajdákra császár parancsolatja itt vagyon, egri pasára, 1000, 1000, 1000 lóval együtt mellénk jöjjenek, több levelek is vannak maga neve alatt az vezérnek, kik hova szóljanak, még nem tudjuk; elküldtünk András deákért, izente azt is az vezér, még az parancsolatokat két-két óra meg nem küldünk, addig magunkban tartjuk az dolgot. Szelepcsényi 9 die ment volt be, 11 volt az vezérrel audientiája, Maurer Antal fordította meg az császár levelét, continentiaja az volt, beküldte s valamit az főkövetink bemenése után végez, megleszen, de az vezér eszében vötte cigányságokat s azt, hogy csak vonatják az dolgot s azután is adta Maurer Antal kezében az parancsolatokat, az vezér mikor Szelepcsényivel szemben volt, az nappal azt sem engedték volt meg még az császár agensének sem, hogy vele beszéljen, sem más, igen őrzötték szállása kapuját, császárnak huszezer, a vezérnek is annyi tallért kell beküldenünk, megmondta azt is az vezér nagy hitére, az jóakaróját ő hozzánk nem azért mutatja. Isten ide hozváu, kegyelmeddel többről beszélünk; im az ur isten mindenek reménysége felett ezeknek is sziveket hozzánk hajtotta s eszünkben is jutott az kegyelmed dézsi mondása s leveleiben való írása, hogyha az mi előttünk való dolgunk istentől leszen, hozzánk hajtvá isten az portának is szívét, mi ezután is ezen jó istenünknek kegyelmes atyai gondviselése alá hajtjuk fejünket s támasztjuk s bizzuk magunkat s igaz igyünket. Talám kegyelmed eddig érthette Nádasdi Ferencznek pápistává lett palatinus leányának elvételeit s pa-

latinusnak in desperato vento versalását, ugyan Nádasdi Ferencz anyjának is fiának pápistává tétele után igen váratlan s hirtelen halálát, Köniksmark által az Pomeraniában való ő felsége hadainak dissipálását, az angliai királynak az parlament hada által való megverését, honnét maga is az király csak alig szaladott el, s az scotusok is 15,000 embert küldtek az parlament mellé, az hollandusoknak is szép victoriájok volt az hispanussal, kiknek az hispanus aeternum foedust ígér, még ugy penig, hogy renuncial minden hozzájok való jussáról s libera provinciának declarálja. Párisban is egy nagy practika nyilatkozott ki, opprimálni akarták az királynét, majd közel 60 persona nagy ember ecclesiaticusok is tanáltak az árulásban eddig, melyeket exequáltak is, az többi is arestom alatt vannak, valóban csak keményen s böcsülettel viseli magát az királyné, most 36 milliót ígért neki az hadra az parlament s az békességnek tractájához fogás előtt most ilyent proponált, hogy ő az ő fia képiiben semmit de restitutione nem végezhet azok felől az városok, provinciák felől, kiket az édes atyja megvött, mert ő csak tutora az fiának s az fiának sem levén még perfecta aetasa s itélete, az sem végezhet, ez publice metatim publicatott Párisban s egyebütt. Az mint írják, Torsenson Hesiában volt quartélyokban, ugy hozzák az hirt, semmit sem tartana az ő felsége hadátul, sőt Köniksmarkot Austria felé expediálta volna; hallottunk is már oly hirt, hogy Morvában az mi hada volna ő felségének, Birin felé vinnék mind őket igen sietséggel; folytatnak Magyarországon oly hirt is, hogy az vaimariak hadát, kik az gallussal együtt 18,000 löttek volna, az bavarus megverte volna 4 die novembris, de mi másunnét nem hallottuk ennyi idő alatt, penig talám ha ugy volt volna, nagyobbban kiterjedt volna hire. Kegyelmed ok(ve)tetlen itt legyen az jö(vő) kedden. Adja isten, lásuk szerencsés órában kegyelmedet. 24. decembris 1643.

G. RÁKÓCZY.

(Az egész levél I. Rákóczy György saját írása.)
(Eredetije a magy. kir. kamarai levéltárban.)

XVI.

1644. Jan. 26.

Az ur isten stb.

Bota az udvarlónk tegnap hozta valamely kegyelmed levelét, látjuk, mit minütáltatott kegyelmed mind császárnak s vezérnek, de mivel Serédi uram ő kegyelme vasárnap s Kőrösi uram is az törökkel tegnap ide érkezének s ma szemben levén az törökkel s megfordítván az leveleket, im magyarul kegyelmednek küldtük. Ehhez képest kegyelmed már jobb módjával tétethet választ, és mivel Maurer Mihályt most, már im holnap indítjuk meg, az honorariomon kívül is becsületes ajándékot küldvén az vezérnek, im oda küldtük azt az levelét is az vezérnek, az kit ő hozott volt, mivel pedig az vezér azt kíváná, hogy minden dolgainkról magának írjunk és ne csak kapikihánk s egyéb rendbeli emberink által szóval tanáltassuk meg, kegyelmed az vezérnek is minütáljon egy becsületes levelet, kit fordithassunk törökre s küldhessünk úgy be, kiből elsőben jóakarattját kellene megköszönni s kérni, maradjon meg abban mind végig. 2. dolgainkat ezután is igyekezzék előmozdítani és vinni; 3. mivel immár mi is hatalmas császárunk szerencséjére megindultunk, parancsolna ő hatalmasága nevével ő nagysága az budai vezérnek ő nagyságának, valamikor megtanáltatjuk az ő hatalmasága méltóságos levelével, nem várván onnét belől több parancsolatot, adna elegendő hadat, segítséget mellénk; az boszniai pasának is egy parancsolat kellene császár neve alatt, hogy az is Horvátország felől csinálna distractiót német császárnak, kanizsai, esztergomi bégekre is kellene egy parancsolat császár neve alatt, ugyan úgy az mint az boszniai pasára; temesvári, lippai, szolnoki, hatvani, gyulai bégekre is császár parancsolatja lenne nálunk, valamikor kívánjuk, adnának hadat mellénk, jó ezer lovas tatárt is kellene kérni az vezértől. Mindezekre császár neve alatt emanaltatott levelet kellene kívánni, és hogy mi kezünkben küldené ő nagysága, az szükségnek mivolta szerint küldhetnénk magunk emberétől meg. Ha kegyelmednek tetszendik, talám nem ártana emlékezetet tenni valami jó móddal

arról is, hogy nekünk csak nem messze az német császár lakóhelye és váraink vagynak, kit oltalmaznunk kelletik; 2. ha onnét felől hadakat fogna ellenünk küldeni, azokat sem akarná(n)k ide alá bocsátani, eleiben akarnánk küldeni, azért is kelletik az feles had. Lehetetlen, hogy ne érthetnénk választélelől arról is, isten az 7 vármegyét kezünkben adván, tovább mit kellene cselekednünk, s mivel az assecuratoriárul, az mint ő kegyelmek bevitték volt azt, lött utolsó válaszszaal ő kegyelmek küldjék be csak az honorariomát, s az is megleszen. Arról is irnunk kellene s kívánni kellene, mi az kapuczi agát az jövő héten megvendégelvén s becsülettel megajándékozván, utra bocsátjuk; Serédi uramnak igen commendálják, az vezér is igen becsülettel s kedvesen bocsátta volt el ő kegyelmét. Vagyon ilyen dolog is előtünk, Serédi uramék hirével egy rab szökött el császár udvarából s az ő kegyelmek segítségével is jött ki; ezt az fővezér s egyebek is igen neheztelik, az mint kegyelmed az Hajdu György leveléből is megértheti, mi az rabot arestáltatjuk, szilági fiának mondja lenni Serédi uram, törökké sem lött volt. Immár mit kell vele cselekednünk, sokat gondolkodunk rajta, püspök s Csulai uramék is megkérdeztük vala, kegyelmednek is mi tetszenék, örömet értenénk censuráját róla. Barcsai Ákosnak is hozák az estve egy levelét. Lupul hogy lator ember legyen, most is kitetszik, im oda küldtük levelét in specie; mi csak azt parancsolánk neki, mindenkben magát úgy viselje, mind irás beadásában, szavában, ha végben nem mehetne, ne nekünk, hanem őneki fordulhasson gyalázatjára s kárára, és az portán ne vádaskodhassék ellenünk; 2. ha jól, becsületesen, hasznosan, dicséretesen végezhet, jó, de hogy sem roszul, becstelenül legyen, re infecta jöjjön, in suspenso hagyván az dolgát is, el ne nézze; 3. vagy mehet végben vagy nem, de adja meg császár parancsolatját és vagy ad vagy nem, kérjen választ tőle az levelekre s jöjjön el, mert mi mást annak sollicitálására nem küldünk; 4. csak az 1638. esztendőbeli diplomáját confirmáltassa; 5. Máté vajda dolgában mi országul többre annál nem mehetünk, az mit eleiben adtunk; 6. utoljára az Székely Mózes

dolgában menjen arra, ámbár ne fáradjon s igyekezzék megölésében, hanem azt az 40 ezer tallért most tőle küldje mi kezünkben. Lupul, mi hasznunk s kárunk legyen, ha Székely Mózes életben marad is s ha megölethetjük is. Azt is utoljára megirtuk, megmondhatná, most vesszük eszünkben, csak az alkalmatosságnak fia s barátja is csak csálni akart bennünket, de ha az rajtunk valót le kell vetnünk is, végben visszük az portán, Máté vajda megmaradhasson székében; ebben nincs is kétségünk ennek végben vitelében, nekünk meg urunk hatalmas császár, kinek kegyelmességétől soha el nem akarunk válni, ugy apánk az fővezér, kiket nem olyan imide amoda való kapással becsültünk s tartottunk az hűséget hozzájuk, mint ő; de ha megboszoszt, oly leveleit küldjük be az portára, nagyobb leszen eddig való busulásinál. Az ő lovasira nem szorultunk, mert a nélkül is elég vagyon, de meglátja bizony, annak is buját vallja; elég szablya maradt még Erdélyben istennek hála. Azt is megparancsoltuk, okos ravaszon tractáljon vele, mint olyan latorral s állhatatlannal; ha tetszenék kegyelmednek, s ugyan re infecta jünne el onnét Barcsai, Zoldficarnak Maurer vagy Hajdu György megmondhatná, mit beszél Lupul az vajda az Mátéről, talám nem ártana Lupulra is egy erős parancsolatot kérni s hozatni, ülne veszteg, ne inditana ide hátra zürzavart. Ugy vagyon, Serédi uramnak azt mondják, hogy megparancsoltuk volna, de ugyan még sem ártana. Indulásunkra való áldását az nagy hatalmu ur isten szent fiának érdeméért hallgassa meg kegyelmednek, amen. Datum Albae Juliae 26 die januarii Anno 1644.

G. Rákóczy m.p.

Kivül: Azt is megparancsoltuk Ákosnak, azon is mesterkedjék, inkább mi rajtunk muljék el végben nem menetele, ha ugyan azt veszi eszében, ő azon mesterkedik.

(A levél I, Rákóczy György írása.)
(Eredetije a magy. kir. kamarai levéltárban.)

1644. Febr. 10.

XVII.

Az ur isten stb.

7 die praesentis irt kegyelmed levelét Pap Andrástól ez elmúlt este vöttük vala el, az hadaknak hordozásában ugy akarunk procedálni, másoknak isten áldásából ártson s nekünk használjon, s az mennyire hatalmunkban leszen, minden kártól őket megtalmazzuk; hadok csak kevés is készen soholt nincsen itt alatt, oda fel sem halljuk, Morvában mondanak 3 avagy 4 ezert lenni.

Az Raczivil herczeg emberi in omne eventum el akarnak menni, ugy hogy Barcsai Ákossal szemben levén, ha oly karban állapadott meg az Lupul választétele, bizhatnak hozzá, bemennének, s ha nem, innét tractáljanak vele. Mi im irattunk is neki, megvállik mi választ teszen reá.

Az fővezérnek most nem iratunk, mi is ugy itéljük jobbnak, várjuk meg, mit akar Lupul cselekedni, azután is könnyű leszen.

Az fegyverdereket elhozták, de semmit sem csináltak rajta; az zászló felől parancsoltunk magának az birónak.

Az gazdasszonyt vigasztalni s inteni igen szükséges.

Istennek hála, immár az egész hajduság egy csepp vérontás nélkül az mi kegyelmességünkhöz ragaszkodott, juramentomokat is deponálták az főtisztek. Ezután is nincsen kétségünk az nagyhatalmu ur istennek áldásában és gondviselésében. Ha elébb nem is, Kemény János uramon kívül minden hadainkkal hétfőn meg akarunk egyezni. Adja isten stb. Datum Balyog, 10 die februarii, Anno 1644, estve 5 óraker.

G. Rákóczy m.p.

Külczim: Generoso magistro Stephano Kassai de Kolosvár stb.

Cito stb. Cito stb. Cito stb.

(A levél a külczimen kívül I. Rákóczy György írása.)
(Eredetije a magy. kir. kamarai levéltárban.)

B. WESSELÉNYI MIKLÓS

HÜTLENSÉGI BŰNPERE.

Közli: Jakob Elek.

HARMADIK FEJEZET.

AZ ALPERES BÁRÓ WESSELÉNYI MIKLÓS BIZONYÍTÁSAI.

I.

ALPERESI OKLEVELEK.

(Folytatás.)

31-ik számhoz 4. tanu.

1838-ik év márczius hó 13-án elömu-
tatván tekintetes megyebeli főbiró Darvay
Ferencz ur folyó év január hó 31-ről költ
compulsorium mandatumot s rendes esküdt
társa meghitelvén, felszólított, hogy tudomá-
som szerént következő kérdéseire: „Van-é
Wesselényi Miklós báró egybeköttetésben a
pozsonyi ifjak casinói társaságával? állott-é
azon társaság már akkor, mikor némely ifjak
az Erdélyben tartózkodó báró Wesselényi
Miklóshoz bizonyos üdvözlő irást küldöttek
vagy még akkor nem létezett?“ lelkiismé-
retesen felelnék; mely törvény kívánságát s
annak teljesítését az igazság köteles adójának
tekintve, e következőkbe foglalom: Még 1827,
később az 1830-ki országgyűléseken megje-
lennén, hazám számos ifjaival szoros baráti
viszonyokban éltem; így midőn 1834. már-
czius hónapban selmeczi bányász-académiai
pályámat végezve, Pozsonyba mentem, régi
ismeretségeim fonalán is az ifjúsággal köze-
lebb kapcsolatban álltam, mire nézve hitem
után bizonyíthatom, hogy egész pozsonyi
mulatásom alatt, mely azon év junius 9-ig
haladt, semmi casinói egyesületről az ifjúság
közt tudományom nincs, sőt azt bizonyosan
állítom, hogy midőn az ifjúság a követek
közt is szokássá válni kezdett példaként báró
Wesselényi Miklósnak üdvözlő írásra aláírást
gyűjtöttek, akkoron még semmi casinói egye-
sület közöttök nem volt, minthogy ez iv is
Pozsonyban a Hollinger kávéházában tétetett
ki aláírásra, hol is én az 1834-ik év junius
8-án átolvasám elindulásom előtti napon.
Később junius hónapban Kolozsvárra utazván

az erdélyi országgyűlésre, ottan a népkertben
találkoztam báró Wesselényi Miklóssal s tőle
tudakoztam: valjon a pozsonyi magyar ifjúság
üdvözlő irását vette-é? Ő erről semmit sem
tudott, s csak általam s társaim által érte-
sítettett mindenek felől; annyit azért bizto-
san állítok, hogy a később (mint privat leve-
lekből tudom) létrejött casinói egyesület az
ifjúság közt báró Wesselényi Miklóshoz azon
üdvözlő irást nem intézhette; mert azon
íromány sokkal korábbi a casinó fennállásá-
nál. Melynek bizonyosságául adom ezen pecsé-
temmel erősített vallomásomat. Költ Nagy-
Bánya városában, 1838-ik év márczius hó
13-án. Kovács Lajos, Szathmár megyei tábla-
biró m. k. (P.H.)

31-ik számhoz 5. tanu.

1838-ik év márczius hó 13-án sz. kir.
Nagy-Bánya városában tekintetes nemes
Szathmár vármegye főbirája Darvay Fe-
rencz és esküdt társa által az ő felsége
kisebb cancellariájából költ tanukat vallató
parancs mellett következő kérdőpontokra meg-
kérdéztetvén: Volt-é báró Wesselényi Mik-
lós összeköttetésben a pozsonyi ifjak casinói
társaságával? állott-é ezen társaság már ak-
kor, mikor némely ifjak az Erdélyben tar-
tózkodó Wesselényihez bizonyos üdvözlő irást
küldöttek, vagy még akkor nem is létezett?
ezennel tudtom és hitem szerint vallom és
bizonyítom, hogy báró Wesselényi Miklós a
pozsonyi ifjak casinói társaságának, mely
Pozsonybóli eltávozása után szin-
te másfél év mulva alapult, egyáta-
lában semmi összeköttetésben nem volt, sőt,
az ifjak casinója még akkor sem létezett

midőn több ifjak az erdélyi országgyűléshez követül választatott báró Wesselényi Miklós-hoz önkéntes aláírás útján üdvözlő irást küldöttek. A szóban levő üdvözlő irás csupán azon általános hajlandóságnak és közbizodalomnak volt természetes nyilvánítása, melyet báró Wesselényi Miklós a nagyméltóságú főrendek táblájánál több izbéli felszólalása által, de különösen akkor nyert, midőn a királyi előterjesztések kerülvén szőnyegre, ezekkel egyértelműleg az urbéri rendszeres munka előleges felvételét a közcsend és emberiség tekintetéből hathatósan pártolta. Hogy báró Wesselényi Miklós ezen még 1834-ik esztendei május hónapban hozzá intézett irás felől még augusztus elején mit sem tudott, annál is inkább bizonyíthatom, mert az országgyűlésről mentem, hol báró Wesselényi Miklós tőlünk hallotta először a még mindaddig kezéhez nem került üdvözlő irás hírét. Költ mint fent. Brenner Lajos, tekintetes nemes Szathmár megye táblabírája és a mult országgyűlésen jelen nem lévő báró Bruckenthal Mihály volt követje m. k. (P.H.)

31-ik számhoz 6. tanu.

Az 1838-ki márczius hava 18-án tekintetes nemes Szathmár vármegye főbirája tekintetes Darvay Ferencz ur s esküdt társa által előmbe mutatott compulsorium parancsolat következtében, mely ugyancsak jelen 1838-ki év januárius 31-ről költ, eme kérdőpontra: „volt-é báró Wesselényi Miklós egybeköttetésben a pozsonyi ifjak casinói társaságával, s állott-é ezen társaság már akkor, mikor némely ifjak az Erdélyben tartózkodó Wesselényihez bizonyos üdvözlő irást küldöttek, vagy még akkoron nem is létezett?” következőleg adom hitem alatt valómásomat. Midőn báró Wesselényi Miklós a pozsonyi diatát 1833-ki esztendő tavaszán elhagyta és Erdélyországba ment, még akkor Pozsonyban az ifjuság casinójáról — mint tisztán visszaemlékezem — szó sem volt; de sőt akkor is, midőn később némely ifjak Pozsonyból bizonyos üdvözlő irást küldöttek neki, semmi casinó Pozsonyban nem létezett, az említett üdvözlő irás foglatját ugyan nem olvastam, de ugy hallottam még

akkor Pozsonyban, hogy azon irást az azt aláírt ifjak azon példa szerint készítették, mely szerint a követek közt is szokásban volt elbucszú társaikhoz irántok való hajlandóságaik bebizonyítására hasonló aláírásokat intézni. Az ifjuság casinója sokkal később — mint emlékezem — nyár derekán jött némely egyes ifjak között javallatba, a honnan ezen később összeállott casinói ifjuság az említett üdvözlő irást báró Wesselényihez nem is intézhette. Mindezekre ugy emlékezem, mint akkor sz. kir. Nagy-Bánya város részéről Pozsonyban jelen volt országgyűlési követ. Költ N.-Bányán, mint fent. Horváth Pál Szathmár megyei táblabíró m. k. (P.H.)

31-ik számhoz 7. tanu.

Alóliirt tekintetes Darvay Ferencz nemes Szathmár megyei főbíró és Ternyey János rendes esküdt által 1838-ik évi január 31-ről költ kir. parancsolat előmutatása után felszólíttatván arra, hogy ezen kérdőpontokra: „Volt-é Wesselényi egybeköttetésben a pozsonyi ifjak casinói társaságával? állott-é ezen társaság már akkor, mikor némely ifjak az Erdélyben tartózkodó Wesselényihez bizonyos üdvözlő irást küldöttek? vagy még akkor nem is létezett? hit letétel mellett adván feleletemet, azt következőkben teljesítem. Én a kijelelt casinói társaság csaknem minden egyes tagjaival két évekig éppen a kérdett időben szoros baráti köttetésben éltem Pozsonyban, bizodalomukat birva oly mértékben, hogy nemcsak ily rejtegetni szükségtelen, de valóban titkok közé tartozó magános dolgaik tudására is méltattak, de arról, hogy báró Wesselényi Miklós a nevezett társasággal legkisebb összeköttetésben lett volna is, soha sem hallottam, sem reá semminemű adatot nem tudok és így azt tudom, hogy azon társasággal sem titkos, sem nyilvános összeköttetésben nem volt, mert azon néhai látogatások, melyeket azon társaság tagjai nem tagokkal is vegyesen olykor báró Wesselényi Miklósnál tettek, mint többnyire keletkezéseket — közhelyeken történvén — tudom, annyira egyedül a még élet gondjaival nem küzdő fiatal kor tiszta kebelhez hajló érzelmeinek természetes és

egyenes kiömlései valának, hogy azok rugó-jának semminemű szorosabb összeköttetés nem kívántatott. De különben is, hogy azon kised társaságban, mely nem valami bizonyos tan szerint és kitűzött célból alapított, hanem egyedül fiatal szeszélyes ellobbanás szüleménye volt, és a mely csupán az országgyűlési tanácskozások majmolására némely érdektelen s nem ritkán félszeg állítások kevés vitatásával bibelődött, mi lehetett valami olyan, mely a nagy férfinak nem gyermeki játékhöz, hanem való férfias munkához szokott lelkét magához vonja s összeköttetésre bírja, meg fogni nem tudom és így e részben valamint senkire azon jó hazafiak közül, kik iránt az országgyűlési ifjuság szintugy nyilvánítá több ízben szives hajlandóságát, mint Wesselényi Miklós iránt, ugy a tisztelt báró urra is a fentebbiek szerént még csak semminemű alapos gyanum sem eshetik. Továbbá tudom, hogy az időben, melyben a kértett üdvözlő iromány készült és Wesselényi Miklóshoz küldetett, az országgyűlési ifuságnak casinói társasága nem létezett. Kezdődött ugyan már azelőtt, hogy ezen iromány küldődött, de ez kezdetben el is oszlatódott; az pedig, melyről szó vagyon, az üdvözlő iromány készülete után jóval később állott össze; bizonyosága ennek az, hogy azon üdvözlő irományt oly ifjak is irták alá, kik a casinó kezdete előtt már Pozsonyból eltávoztak, bizonyosága az is, hogy azon iromány készítői lakhelyeiken keresték fel a rokon keblüeket aláírás végett, mi előttem is több helyeken történt; felszólítottam én is, de alá nem irtam, nem mintha legforróbban nem tiszteltem volna báró Wesselényi Miklóst, hanem azért, mivel azon időben báró Vécsey Miklós főispány ur irnoka voltam, kinek az üdvözlött báró iránti személyes gyűlölségét jól tudtam; közvélemény nyilvánítására pedig az aláírottak neveit elegendőnek hittem s szükségtelenül magamra gyűlölséget vonni nem akartam, és így előttem is megfordulván a szóbeli iromány, annak készítése s küldése idejére, mi is 1834-iki junius idején történt, világosan emlékezem s tudom, hogy a kértett időben az országgyűlési ifjuság casinói társasága még nem létezett. Melynek bizonyoságára adom ezen

hitletétel mellett saját aláírással készített bizonyítványomat. Szathmár, márczius 19-én 1838. Asztay István hites ügyész m. k. (P.H.)

31-ik számhoz 8. tanu.

Alább is megirt Kölcsey Ferencz, miután nemes Szathmár vármegye főbirája Darvay Ferencz és esküdte Ternyey János urak által törvényes parancsolat előmutatása mellett megszólítottam, hogy hitletétel után vallomást tegyek arról: — „Volt báró Wesselényi Miklós a pozsonyi ifjak casinói társaságával egybeköttetésben? s állott-e ezen társaság már akkor, mikor némely ifjak az Erdélyben tartózkodó Wesselényihez bizonyos üdvözlő irást küldöttek, vagy még akkor nem is létezett? E megszólításnak törvényes kötelessége szerint engedvén, esküvésem után bizonyítom a következőket: Báró Wesselényi Miklós az 1832/3 országgyűlés elején Pozsonyba jöven, ott volt egész 1833 május 5-kéig, mely napnak estvéjén Erdélybe visszautazott. Ez időtől fogva az alatt, mig én az országgyűlésen maradtam azaz 1835 februárig, többé Pozsonyba vissza nem jött. Az országgyűlési követek közt szokásban volt, hogy ha valaki közülök követségét lemondván, haza ment, a többiek emlékiratot készítettek s azt aláírva, barátság és szeretet jelül hozzá elküldötték. Ezen szokás hasonlatosságára 1834-ik évi juniusban vagy juliusban mint mely ifjak Wesselényi iránt való tiszteletüket kijelenteni kívánván, néhány sorból álló emlékirást tettek fel s azt többek által aláírva, Wesselényihez el is küldötték. Mikor ez történt, teljes bizonyossággal tudom, hogy Pozsonyban az ifjak (később casinó név alatt ismeretes) társasága még nem létezett. Ezen casinó összeállításának kezdete Pozsonyban közönségesen tudva volt s említett 1834-ik év augusztus hónapjának közép tájára esik és így akkorra, mikor már az emlékirat Erdélybe el is küldetett. Miről adom ezen aláírással s szokott pecsétemmel megerősített bizonyoságlevelemet. Költ Csekén, nemes Szathmár vármegyében, márczius 22-ik napján 1838-ik esztendőben.

Kölcsey Ferencz, nemes Szathmár megyei főjegyző s táblabíró m. k. (P.H.)

32-ik szám.

Alólirottak méltóságos báró Wesselényi Miklós ur által megkerestetvén az iránt, hogy nemes Farkas János urat, az időben Nagy-Körös városa főjegyzőjét az általa előmutatott kérdőpontokra hit alatt hallgatnánk ki, ezennel bizonytságot teszünk a felől, hogy az említett nemes Farkas János urat meghiteltetvén, tőle, mint következik, az itt fekvő kérdőpontokra szóról szóra ezen írásbeli kinyilatkozást vettük legyen, melynek is eredetijét a tekintetes nemes vármegyének bemutatattuk. Kérdőpontok: 1.) Jelen volt-e a tanu a legközelebb lefolyt 1836-ki országgyűlésen? 2.) Vallja meg a tanu letett hite után, volt valami összeköttetésben báró Wesselényi Miklós ur a pozsonyi országgyűlési ifjak casinói egyesületével? továbbá: 3.) Azon emlékirat, melyet az időben küldének némely ifjak báró Wesselényi Miklós urnak Erdélybe, a casinó létezése előtt vagy után, a casinói egyesület nevében vagy pedig egyes aláírók által tétetett-e? s mi czélből küldetett az báró Wesselényi Miklós urnak? beszélje el a tanu körülményesen. 4.) Kiket tud a tanu e dolog felvilágosítására alkalmas bizonyságoknak, nevezze meg. Tekintetes törvényes bizonyság! Vallástételem adása végett kiadott kérdőpontokra a következő vallástételem: Igenis jelen voltam az 183²/₆ országgyűlésen 1834-ki május 2-ától országgyűlés végéig. 2-ra. Én ugyan a pozsonyi ifjuság casinójának tagja nem voltam, de mint vendég néhány gyűlésen jelen levén, a társaság jgyzőkönyveit és írásait láttam és azokban semmi nyomát nem láttam annak, mintha báró Wesselényi Miklós azon casinóval összeköttetésben lett volna. A casinó számos tagjaival szoros barátságban voltam, azoktól casinójok egész állását tudtam, arról több ízben beszélgettem, de egy tagtól sem hallottam, hogy báró Wesselényi Miklós a casinóval összeköttetésben lett volna; egyéb-iránt is báró Wesselényi Miklós Erdélybe utazta után jött létre az ifjak casinója, s midőn ő Erdélyből visszaérkezett, már azon casinó halófélben volt. 3-ikra. 1834-ki tava-

szon Pozsonyba felmenvén, alig töltöttem ott néhány napot vagy hetet s alig ismerkedtem ott meg néhány ifjakkal, midőn egy vásárnapon reggel Vukovich Sebők, egy az akkori újabb ismerőseim közül, sétatéri járkalásomból a Hollinger kávéházába bevitt, a hol a báró Wesselényi Miklósnak küldendő emléklevelet számosan aláírták. Még azután néhány nap láttam Décsey László s Lovassy Lászlónál azon emléklevelet, s ezeknél írták alá mindazok, kik azon első aláírási napon hozzá nem juthattak. Midőn ezen emléklevel készült, aligha még létre jött az ifjak egyesülete, az csak későbbi támadás volt. Wesselényi Miklós emléklevelét mindenki mint egyes ember írta alá, az épen nem ment sem a casinó, sem semmi más társaság nevében, sőt az ifjak casinójának kezdetétől végig, minden időváltozásokon bé és kilépett, megérkezett és eltávozott minden tagjait összeszámítva, sőt a társasági gyűlésekbe bejárt vendégeket is hozzá tudva, aligha oly nagy szám mennyiséget tenne, mint a hányan báró Wesselényi Miklós emléklevelét aláírtuk. Azon emléklevelnek pedig semmi célja nem volt, minthogy az aláíró egyesek tisztelettel emlékeztek meg báró Wesselényi Miklósra, ki a magyar országgyűlésen a polgári és vallásszabadság ügyeiben oly lelkesen szólott véleményünk szerint, s ki akkor édes hazánk országgyűléséről a testvér hazai Erdély országgyűlésére eltávozván, iránta való tiszteletünket csak írásban adhattuk tudtára. 4-re. E dolog teljes felvilágosítására alkalmas tanunak hiszem Simon Istvánt Békésben, Vukovich Sebőköt Temesben; Pulszky Ferenczet Sárosban; Szemere Bertalant Borsódban; Décsey Lászlót Szathmárban; Csapó Györgyöt Biharban; Asztalos Pált Máramarosban; Szikszay Dánielt Csanádban; kik mind az ifjak társasági egyesületének tagjai voltak, mind báró Wesselényi Miklós emléklevelét aláírták. Alázatos tisztelettel maradván a tekintetes törvényes bizonyásznak Szab. Nagy-Körösön, 1838-ki junius 30-án. alázatos szolgálja nemes Farkas János m. k. Tekintetes nemes és vitézlő Battai Batta Sámuel főbíró és Redl Ferencz esküdt urakhoz intézett vallomása a bent irtnak. Költ Szent-Márton-Zátán 5-én 1838 esztendőben. Batta

Sámuel, tekintetes Pest vármegyének főbírája m. k. Szilasy István a fenttisztelet tekintetes vármegye esküdtje m. k.

33-ik szám.

Alábbirt országunk nádor ispánja hivatalából folyó év augustus 1-ső napjáról költ vallató parancsa mellett báró Wesselényi Miklós ügyében tanubizonyosság letételére következő kérdőpontok iránt felszólítva: 1-ször. Jelen volt-é a tanu a legközelebb lefolyt 183 $\frac{2}{6}$ -ki országgyűlésen? 2-or. Vallja meg a tanu letett hite után, volt-é valami összeköttetésben báró Wesselényi Miklós ur a pozsonyi országgyűlési ifjuság casinói egyesületével? továbbá 3-or. Azon emlékirat, melyet az időben küldének némely ifjak báró Wesselényi Miklós urnak Pozsonyból Erdélybe, a casinói egyesület létezése előtt vagy után, a casinói egyesület nevében vagy egyesek aláírása alatt küldetett-é báró Wesselényi Miklós urnak, mi czélból iratott? beszélje el a tanu körülményesen. 4-er. Kiket tud a tanu alkalmas biznyságnak e dolog felvilágosítására? nevezze meg: letett hitem alatt következőket vallani kényteleníttem: az 1-sőre. Az 183 $\frac{2}{6}$ -ki országgyűlésen 1834. év márczius kezdetétől 1835-ik év április közepéig néhány hetek kivételével, melyeket Pesten és Bécsben töltöttem, jelen voltam. A 2-ikra. Báró Wesselényi Miklós tudomásomra az országgyűlési ifjuság casinójával semmi összeköttetésben nem volt; a báró az egyesület kezdetekor Erdélyben lévén, visszajöttekor pedig hűtlenségi per alatt s betegeskedő állapotban, emberek közé ritkán járt s huzamosabb ideig a Pozsony melletti Eisen-Brünnel nevű fürdőben mulatott, a casinó üléseit soha sem látogatta, mi az idegenek könyvéből is kivilágosodhatnék, hol neve nem található, sőt az egyesület egyes tagjaival sem lehetett összeköttetésben, mert köztük alig volt egy kettő, kiket annyira ismert, hogy velök szólt volna, a mint mindenkinek, a ki országgyűlésen jelen volt, tudva van, hogy az ifjak, kivévén főnökeiket, a többi követekkel s országgyűlési személyekkel semmi összeköttetésben nem voltak s csak egymás közt társalkodtak. A 3-ikra. Azon emlékirat, mely báró Wesselényi Miklósnak

Erdélybe küldetett, több héttel a casinói egyesület létezése előtt egyesek aláírása mellett készült s már azért is nem a casinóból eredett, én ugyan Bécsben voltam, midőn az aláírások összeszedettek, minden körülállásról azonban jól emlékezem, mert visszajöttemkor az ifjuság közt napi beszélgetés tárgya volt, hogy Hegyi, s a mennyire emlékezem, Zajác, Kassa városa irnoka, neveiket az emlékirat alól kitörölték. Az egész levél célja és eredete könnyen magyarázható azon fellengésből, melybe a pozsonyi országgyűlési ifjuság jött, hallván az erdélyi diaeta alig remélhető megnyitását, melyben ifjonti képzelődése hevével már a két testvér haza egyesületét látta. Ezen egyesülés természetes repraesentánsa a báró volt, ki mind a két testvér országgyűlésein élénkebben részt veve. Az ifjuság e szerint benne az országgyűlésnek Erdély visszacsatolása iránti postulatumát üdvözölte; ezen érzetet némelyek irásba foglalták, s a fogadást hozzá adván, hogy mindent haza, törvény és szabadság mellett, a mi tehetségökben lesz, egész életök alatt elkövetendek, az emlékiratot 1834. május végével vagy junius első napjaiban az ifjuság közt aláírás végett körüláltatták. Az aláírók nagyobb része, midőn egy hónappal később a casinó kezdetett, abban részt sem vett. A 4-re. Alkalmas tanuknak gondolnám Szemere Bertalant, Pálóczy Tamást, Kun Miklóst, Fáy Gusztávot, Nyeviczky Kristófot, Pongrácz Bonaventurát, Baranyait, Zala vármegyei országgyűlési irnokot, egyszóval mindazokat, kik akkor országgyűlésen voltak, mert a dolog nem ment titokban, de köztudomásra volt. Költ Eperjesen, augustus 10-én 1838. Pulszky Ferenc m. k. tekintetes Sáros vármegye hites aljegyzője. Alább irtak ezennel hitelesen bizonyítjuk, hogy a feljebb irt tanu a fenttisztelet s e folyó évi augustus 1-én költ s kezünkhöz e folyó hó 8-án juttatott királyi vallató parancs következőkéül általunk megeskettetésén, a fentebbi kérdőpontokra letett hite alatti azon vallomását, mely ide fenn általa s tulajdon keze irásaival feltéve szemléltetik, nekünk adta be légyen. Melynek hiteles voltáról ezen saját kezünk aláírásával s pecsétünkkel megerősített bizonyáglevelün-

ket ezennel adtuk ki. Költ Eperjesen, augusztus 11-éről 1838 esztendőben. Sárosi Sárosy Imre, tekintetes Sáros vármegye főbírája m. k. (P.H.) Hancsovsky Imre, ugyanazon tekintetes Sáros vármegye esküdtje m. k. (P.H.)

34-ik szám.

Alább irtak tekintetes nemes Abauj vármegyének főszolgabírája és rendszerinti esküdtje hitelesen bizonyítjuk, hogy mi méltóságos hadadi Wesselényi Miklós báró részére fenséges császári királyi főherczeg József országunk nádorának folyó évi június 29-ik napján Budán költ nekünk bemutatott s általunk mély tisztelettel fogadott királyi vallató parancsolatja erejénél fogva az előnkbe adott kérdőpontokra az alább olvasható tanuknak következő hit alatt tett vallásaikat vettük ki, jelesül, kérdőpontok: 1. Jelen volt-é a tanu a legközelebb lefolyt 183²/₆-ki országgyűlésen? 2. Vallja meg a tanu letett hite után, volt-é valamely összeköttetésben báró Wesselényi Miklós ur a pozsonyi országgyűlési ifjak casinói egyesületével? továbbá 3. Azon emlékirat, melyet az időben küldének némely ifjak báró Wesselényi Miklós urnak Pozsonyból Erdélybe, a casinó létezése előtt vagy után? a casinói egyesület nevében vagy pedig egyes aláírók által tétetett-é? és mi czélból küldetett az báró Wesselényi Miklós urnak? beszélje el a tanu körülményesen. 4. Kiket tud a tanu a dolog felvilágosítására alkalmas bizonyságoknak? nevezze meg. Első tanu: Vécsey György, 26 éves, tekintetes nemes Abauj vármegyének becsületbeli esküdtje, szikszói lakós, letévén a törvényes hitet, vallotta az 1-sőre. E tanu a legközelebb mult 183²/₆. évi országgyűlés kezdetétől 1833-ik évi márczius 10-ik napjáig, majd ismét 1835-ik esztendő április 29-től október 1-ső napjáig mint tekintetes nemes Abauj vármegye segédírnoka s a királyi tábla hites jegyzője jelen volt. A 2-ikra. A lelki mivelődés könnyebben lehető elérése s elfoglaló dolgaiktól fennmaradt üres időnek czélszerűbb eltöltése tekintetéből az országgyűlési ifjuság némely tagjai által felállított casinó-egyesület megállapításában s létesítésében hogy báró Wesselényi Miklós cselekvő

részt legkevésbé is vett, annyival inkább, hogy felállítása után annak akár egyes, akár összes tagjaival valamely összeköttetésben lett volna, e tanu soha sem tapasztalta. A 3-ikra és 4-ikre. Semmit. Második tanu: ifjabb Gabriel István, több tekintetes nemes vármegyék táblabírája, 25 éves, gibárti lakós, meghiteltetvén, vallja az 1-sőre. A közelebb lefolyt országgyűlés megnyitásától ugyan egész 1835. esztendei április hó végéig nem, de azon időponttól egész bevégeztéig jelen volt s így ott mulatása egy évre terjedett. A 2-ikra. Pozsonyba érkezte után még néhány hónapokig fennállván ezen az országgyűlési ifjuság által csinosbulási tekintetből alapított nyilvános társasági egyesület, magából ezen egyesület szabályaiból s természetéből merített következtetés után bizton s nyugodt lélekkel meri állítani, hogy abban báró Wesselényi Miklós ur semmi részt sem vett. Ugyanis nyilvános lévén az egyesület, annak semminémű körülményei sem maradhattak volna titokban, annyival inkább köztudomássá vált volna a közfigyelmet az időtájban annyira magára vonó tisztelt bárónak bármikép is történhető részvéte. A 3-ra. A felhívott emlék- és tisztelkedő iratnak a nyomoztató báróhoz Erdélybe való átküldetése indító okait s teljesedésbe hozatala módját csupán csak a mások, de egybehangzó előterjesztéseik után adhatja elő. Ez — ugy mond — az országgyűlési ifjuság emlékiratának tekintetődhetik, kik a tisztelt bárónak a közdolgozók iránti fáradhatatlan szorgoskodását csak az által látták illőleg méltányolva, ha a kebleikben keletkezett gerjedelmet néhány sorokban nyilváníthaták. Azonban ezen tisztelkedési iv aláírása nemcsak minden különbség, hanem eleve fel nem számított kinézés nélkül történt, sőt idő töltével, midőn a nyomoztató báró Pozsonyban megjelent, ha az ifjuság kora sajátóságos élénkségével érzetét ömledező szavaival nyilvánítá, olyankor nemcsak meglepetve látszott jenni, hanem illő szerénységgel igyekezett magáról minden ily megkülönböztetéseket elhárítani, szóval minden, az ifjuság által e részben tett lépések tudta nélkül s akaratja ellenére tétettek. Harmadik tanu: Pap Dániel, hites ügyvéd s több tekintetes nemes vármegyék táblabírája, 28 éves, homrogi lakós.

letett hite után vallja: az 1-sőre. Az országgyűlésén 1833-ik év Karácson hava 22-ik napján jelent meg s ott egész 1834-ik esztendő Szent-Mihály hava 9-ik napjáig mulatott. A 2-ikra és 3-ikra. Hogy a nyomoztató a társasági egyesülettel bárminemű összeköttetésbe jött volna, még csak nem is hallotta; azt pedig, hogy az egyesület sem a tisztelt bárónak, sem más egyes személynek emlékiratot tudtával legalább nem küldött, nyilván állítja. Negyedik tanu: Várady József, 29 éves, hites ügyvéd, szántai lakos, letett törvényes hité után vallotta az 1-sőre. A legközelebbi országgyűlésén a tanu 1833-ik esztendő szeptember 16-tól 1834. esztendő július elejéig és így 10 hónapokig jelen volt. A 2-ik, 3-ik és 4-ik kérdésekre. Semmit. Mely általunk ekképen véghezvitt tanuvalatás rendjéről nevünk aláírása s szokott pecsétünkkel megerősített bizonyosságlevelünket kiadtuk. Alsó-Késmárkon, július 27-ik napján 1838-ik évben. Pécsujfalusi Pécsy Tamás, tekintetes nemes Abauj vármegye főszolgabírája m. k. (P.H.) Péczeli János, azon tekintetes nemes vármegyének rendszerinti esküdtje m. k. (P.H.)

35-ik szám.

Alólirottak méltóságos báró Wesselényi Miklós ur részére az ország bírása ő excellentiája ítélőmesteri hivatalából királyi tanácsos és ítélőmester Gosztonyi Miklós ur aláírása alatt költ (compulsorium) k. birói parancsolat következtében az alább megjegyzett kérdőpontokra e következő törvényes vizsgálódást hajtottuk végre, ugymint kérdőpontok: 1. Jelen volt-é a tanu a legközelebb lefolyt 183²/₆-ki évi országgyűlésén? 2. Vallja meg a tanu letett hite után, volt-é valamely összeköttetésben báró Wesselényi Miklós ur a pozsonyi országgyűlési ifjak casinói egyesületével? továbbá 3. Azon emlékirat, melyet az időben küldének némely ifjak báró Wesselényi Miklós urnak Erdélybe, a casinó létezése előtt vagy után? a casinói egyesület nevében vagy pedig egyes aláírók által tétetett-é? s mi czélból küldetett a báró Wesselényi Miklós urnak? beszélje el a tanu körülményesen. 4. Kiket tud a tanu e dolog felvilágosítására alkalmas bizonyágoknak?

Első tanu.

Ernyey László, 26 éves, római catholicus, nőtelen, Arad megyei születés, most a tekintetes királyi tábla hites jegyzője, letett hite után vallja az 1-sőre. Jelen voltam és pedig 1834-ik évi július hónap 17-ik napjától egész az országgyűlés végéig. 2-ikra. A casinói egyesület egyedül ifjak társalkodására volt alkotva és abba báró Wesselényi Miklós urnak soha semmi befolyása, semmi része nem volt. A 3-ikra. A mi a kérdéses emlékiratot illeti, annak mind iratása, mind elküldetése még az én Pozsonyba lett érkeztem előtt történt és így a casinónak létbe hozatala előtt, mert ez csak fennlételem ideje alatt keletkezett. Többnyire az eladottakhoz képest az emlékirat a casinói egyesület nevében nem, hanem egyes aláírók által történvén, egész czélja — a mint értettem — csak tisztekedési volt, melynek aláírására több országgyűlési ifjak vállalkoztak. 4-re. Alkalmas tanuknak nevezhetem Ormós Sándor és Zsigmond királyi táblai hites jegyzőket, Vukovich Sebők, Szőke Károly és Hegyi Ferencz ügyvédek, kik az aláírásban részt vettek.

Második tanu.

Nemes Bánóczy József, 26 éves, római catholicus, nőtelen, Heves megyei születés, hites ügyvéd, letett hite után vallja az 1-sőre. A legközelebb lefolyt kérdéses országgyűlésén az 1-ső két évben 1833. és 1834. esztendőben jelen voltam. 2-ikra. Minthogy én az országgyűlési ifjuság casinójának tagja nem voltam, de különben is ezen casinó csak azon idő tájban, melyben én 1834-ik évi szeptember 15-én Pozsonyból végképpen eljöttem, kezdett alakulni, annál fogva a kérdéses casinónak állásáról s viszonyairól mit sem tudok s így arról nem is nyilatkozhatok. Ellenben a 3-ikra, t. i. a báró Wesselényi Miklós urnak az országgyűlési ifjuság által küldött emléklevele nézve tulajdon tapasztalásomból szólhatok, mert ezen kérdéses emlékirat az előbbi pontban említett 1834-ik évnek emlékezetem szerint junius hónapjában történt, ekkor pedig, sőt még ezután is egész szeptember 15-éig Pozsonyban voltam. E szerint öntudomásomból vallhatom azt, hogy a

kérdéses emlékirat nem valami casinói egyesületnek volt szüleménye, hanem egyes aláírások utján keletkezett; ezt pedig onnan tudom, hogy azon emlékiratnak aláírása többnyire a kerületi ülésekben az ifjak között kézről kézre adva, egész nyilvánossággal tétetett, de nem is lehetett azon emléklevel a casinói egyesülettel legkevesebb összeköttetésben is, mert azt bizonyosan tudom, hogy azon időben, melyben ezen emléklevel iratott és küldetett, a pozsonyi országgyűlési ifjuság között casinói egyesület nem is létezett. Ezen emléklevel czéljára nézve az akkori ifjuság között történt beszélgetés után annyit tudok, hogy tisztelkedés volt. 4-ikre. Jó tanunak gondolom Olcsváry István, Bernát Simon urakat Ung vármegyéből; Pap Dániel és Várady József urakat Abaujából; Szemere Bertalan és Palóczy Tamás urakat Borsódból s több akkori országgyűlési ifjakat.

Harmadik tanu.

Palóczy Tamás, 26 éves, református, nőtelen, Borsód vármegyei szolgabíró, letett hite után vallja az 1-sőre. Az érdeklött országgyűlésen kezdetétől fogva csaknem végéig jelen voltam. A 2-ikra. Minthogy azon egyesületnek, mely casinó név alatt ismeretes, s melynek jelszava nyilvánosság s czélja — kizárva a politikát — mivelődés és pallérozódás volt, tagja voltam, ugyanazért mind viszonyait, mind törvényeit s tagjait, kik az én Pozsonyban létem alatt fenn voltak, tudom és esmerem; de hogy báró Wesselényi Miklós csak legkisebb érintésben is lett volna velünk, azt tagadom, mivel én ötlet soha sem a casinó teremében nem láttam, sem annak tagjaivali társalkodásáról soha semmit sem hallottam. 3-ikra. Azon emlékirat, melyet azon időben küldöttek a bárónak, midőn az erdélyországi gyűlésre követül küldődött, nem is a casinó tudtával történt, nem is tagja által tévődött fel azon iromány, melynek hogy egyéb czélja lett volna pusztá gratulatiónál, én még csak nem is gyanítom. 4-ikre. Jó tanunak lenni tudom Szemere Bertalan urat, ki azon kérdéses gratulatoriát feltette s tagja a casinónak soha sem volt, s mindazokat, kik a casinó tagjai voltak. Mely általunk eképpen végrehajtott törvényes vizs-

gálódásról kiadtuk ezen nevünk aláírásával s szokott pecsétünkkel erősített bizonyáglevelünket. Költ Pesten, julius 12-én 1838. Eckstein Rudolf, tekintetes nemes Pest vármegye szolgabirája m. k. (P.H.) Bellágh Antal, a tisztelt tekintetes vármegye centrali s ord. esküdtje m. k. (P.H.)

36-ik szám.

Alább irtak ezennel hitelesen bizonyíttjuk, hogy méltóságos báró Wesselényi Miklós ur részére a következő kérdőpontokra a lent jegyzett napon e következő részletes vizsgálatot vittük véghez:

Kérdőpontok.

1. Jelen volt-é a tanu a legközelebb lefolyt 183²/₀. országgyűlésen?
2. Vallja meg a tanu letett hite után: volt-é valamely összeköttetésben báró Wesselényi Miklós ur a pozsonyi országgyűlési ifjak casinói egyesületével? továbbá —
3. Azon emlékirat, melyet az időben küldének valamely ifjak báró Wesselényi Miklós urnak Erdélybe, a casinó létezése előtt vagy után, a casinói egyesület nevében vagy pedig egyes aláírók által tétetett-é s mi czélból küldetett az báró Wesselényi Miklós urnak? beszélje el a tanu körülményesen.
4. Kiket tud a tanu e dolog felvilágosítására alkalmas bizonyságoknak? nevezze meg.

Első tanu. Bogyó Nep. János, 32 esztendő, római catholicus, Békés vármegye számvevője, letett hite után vallja:

Az 1-sőre. Igenis jelen volt a tanu a legközelebb elenyészett országgyűlésen annak kezdetétől az 1835-ik év october 10-ik napjáig, a midőn Pozsonyból végkép eltávozott.

A 2-ikra. Az 1835-ik esztendő julius 1-ső napjától ugyanazon év october 10-dik napjáig, mig t. i. a tanu a pozsonyi országgyűlési ifjak casinói egyesületének tagja volt, legkevesebbé sem tapasztalta azt, hogy báró Wesselényi Miklós ur azon egyesülettel valamely összeköttetésben állott volna, sőt a tanu emlékezete szerint báró Wesselényi Miklós ur ezen idő leforgása alatt Pozsonyban nem is láttatott.

A 3-ikra. Az ezen pont alatt érdeklett emlékirat a tanu előtt csak névről ismeretes, mely véle soha nem közöltetvén s annak aláírása végett fel nem szólíttatván, báró Wesselényi Miklós urhoz állított küdetése czélját sem fejtheti meg, valamint arra sem emlékezik, hogy azon emlékirat a casinó létezése előtt vagy utána szerkesztetett; egyébiránt azt bizton állíthatja, hogy az nem a casinói egyesület nevében s nem is annak határozata folytában tétetett.

A 4-re. A dolog bővebb felvilágosítására Tormásy Jánost mint a volt casinói egyesületnek régibb időkről tagját véli a tanu alkalmas bizonyágnak.

Második tanu Simon István, evangelicus, nótelen, felesküdt ügyvéd, letett hite után vallja:

Az 1-sőre. Jelen volt a tanu az 183²/₆ évi magyar országgyűlés derekán másfél évig.

A 2-ra. Jóllehet huzamosan volt a tanu Pozsonyban az országgyűlési ifjak casinói egyesületének békés kebellet hően részt vevő tagja, soha azalatt Wesselényi Miklós báró semminemű kapcsolatban nem létezett a fenn nevezett casinói egyesülettel s azután sem tapasztalt valamit a tanu, mit bizonyosan megírtak volna nekie ott maradott társai.

A 3-ikra. Azon emlékirat, mely Wesselényinek szenteltetett, 1834-ben junius 16-án és 11-én keletkezett, az egyesület pedig julius derekán. Az emlékirat a casinó egyesület létezése előtt szerkesztetett, és természetes, nem a casinó-egyesület nevében, mert még akkor életben nem volt, hanem egyes emberek aláírásával. Cél azon emlékiratban a tisztelettel páruilt rokonszenvenek tudatása volt. Wesselényi válaszola. Mind az emlékirat, mind pedig a válasz kölcsönös üdvözlés volt; de sem az emlékirat nem intéztetett a casinó egyesülettől Wesselényi Miklóshoz, sem a válasz a casinó egyesülethez nem iratott.

A 4-re. E dolog felvilágosítására következő tanuk szolgálhatnak: Schmidt Ede, lakik Rozsnyón Gömörben (ki jelenleg a tanunál mint barátjánál mulat), Zsolnay Dávid Oláh-Patakon ugyancsak Gömörben és Pongrácz Bonaventura Andrásfalván Liptó vármegyében.

Harmadik tanu Schmidt Ede, hites ügyvéd s táblabíró, letett hite után vallja:

Az 1-sőre. Az 183²/₆ legközelebb lefolyt hongyülésen az 1833-ik év Kisasszony havától az 1834-ik év Jakab haváig mint királyi táblai jegyző jelen volt, a tanu minden fiatalsági lelkes érzet s tettben résztvevő.

A 2-ikra. Letett hitére, becsületére s lelke nyugalma válla a tanu, hogy arról, miszerint báró Wesselényi Miklós ur a pozsonyi hongyülési ifjak casinói egyesületével valamely összeköttetésben lett volna, semmit sem tud, s arról, bár eltávozta után sokszoros összeköttetésben volt az ott levő barátival, semmit sem is hallott. Pozsonyban léte utolsó hetében kezdett azon egyesület alakulni s a tanu csak kétszer volt jelen egyik barátjoknál Pulszky Ferencznél, hol e kezdetkor még csak mintegy hatan valának s e kétszeri összejövetelkor tanakodtak szerkesztéséről, lehető szabályairól s czéljáról; mely közgyűlési pályájok előkészületére a tárgyak dolgozati s birálatukból kívántatott összeállatni. *)

A 3-ra. Onnan is, minthogy azon emlékirat, mely az időben küldetett báró Wesselényi Miklós urnak, jelenleg is, mint melyet aláírt, a tanu birtokában lenne, de egyébként is, mint tiszta hazafi érzelem s honszeretet ígérete, a tett a tanu előtt világosan emlékezetes s bizonyosan tudja azt s hitére vallja, hogy azon emlékirat, melyet 1834-ben Iván hava második hetében mintegy 108-an (kilencz nevét kitörlőn kívül) aláírtak, a casinói egyesülettel semmi egybeköttetésben nem lehetett, miután az még nem létezett; az emlékirat azon hó 18-án Erdélybe egyik aláíró ifju által küldetvén, csak ezután néhány nappal kezdetett az egyesület és csupán igen kevés ifju által nemes tanulási s művelődési okból megpenditetni; aláíratott tehát azon emlékirat egyes ifjak által, hogy ez által is a ritka fenségű honszeretetre jobban buzdíttassanak, s minthogy ebben nekik báró Wesselényi Miklós ur mintakép vala, távol, kit egyszersmind megtisztelni akarának, irtak nekie a nélkül, hogy vele legkisebb egybeköttetésben lettek volna, kivévén, hogy

*) Az eredetiben is ily homályos. Köz16.

a báró ezután néhány héttel ezen emlékiratra (mit a tanu a távolban egy barátja által másolatban közölve vett) felelt s részvétüket köszönte s ezzel minden összekötetésnek vége is volt.

A 4-ikre. Az emlékirat aláíróit mind alkalmas tanuoknak nevezi.

Mely eképpen kivett tanuvallomás rendjéről ezennel kiadtuk nevünk aláírásával s pecsétünkkel erősített bizonyosságlevelünket. Szarvason, július 12-én 1838. Boczkó Károly, tekintetes nemes Békés megye szolgabírája m.k. (P.H.) Tomcsányi József esküdt m.k. (P.H.)

37-ik szám.

Alább irtak hiteles bizonyoságot teszünk arról, hogy méltóságos báró Wesselényi Miklós ur részére a magyar királyi kisebb cancellariából ő császári királyi felsége személyes jelenlétének törvénybeli helytartója s tanácsosa Saárdi Somsich Pongrácz ur ő nagysága neve alatt a folyó 1838. év Bőjtelő hava 4-ik napján kiadatott királyi kényszerítő parancsolat ereje mellett előmbe adott s lentebb látható kérdőpontokra a következő tanuvallatást vittük legyen véghez —

arról, hogy valljon?

1-ör. Jelen volt-é a tanu a legközelebb lefolyt 183²/₆. évi országgyűlésen?

2-or. Vallja meg a tanu letett hite után, volt-é valamely összeköttetésben báró Wesselényi Miklós ur az országgyűlésen ifjak casinói egyesületével? továbbá —

3-or. Azon emlékirat, melyet az időben küldének némely ifjak Pozsonyból Erdélybe báró Wesselényi Miklós urnak, a casinó létezése előtt vagy után, a casinó-egyesület nevében tétetett-é vagy pedig egyes aláírók által és mi czélből küldetett az báró Wesselényi Miklós urnak? beszélje el a tanu körülményesen.

4-cr. Kiket tud a tanu alkalmas bizonyosságoknak a dolog felvilágosítására? nevezze meg.

Első tanu nemes Bihar megyében kebelezett Várad-Olaszi városa lakósa, hites ügyvéd Tokody Bertalan, 25 éves, római catholicus, meghiteltetvén s vallomását írásba foglalván, e szerint adja elő: Az 1-sőre. Az 183²/₆-ik évi országgyűlésen eleitől végig

jelen valék, és mint irnok Zichy Ferencz gróf valóságos belső titkos tanácsos, Bihar megyei főispán s akkoron főlovászmester ur ő excellentiájánál az 1834-ik év octoberéig, ügyvédi minőségben pedig Beöthy Sándor ur királyi ügyek igazgatója ő nagyságánál az országgyűlése végéig lévén, az országgyűlés történeteit figyelemmel kísértem. A 2-ikra. Báró Wesselényi Miklós ur az erdélyi országgyűlésnek, mely az 1834. esztendő május 26-ára tüzetett ki; kezdete előtt Pozsonyból jóval előbb eltávozván, a magyar országgyűlési ifjak egyesületével, mely a báró urnak elmenetele után jött csak létre, összeköttetésben tudtomra nem is lehetett, s bár én azon casinói egyesületnek sem tagja soha sem voltam, sem gyűlésein jelen nem valék, az egyesület nagyobb részével azonban, kivált földieimmel régi ismeretség s baráti érzés kötvén öszve velök, az egyesület céljáról, rendeltetéséről, ennek a szóbeli előadás könnyebbítése s tökéletesbülésére hatásáról gyakran értekeztem, az egyesület gyűléseinek tárgyairól s folyamatjáról, de kiváltképp nevezetességeiről általok értesítettem; arról azonban, hogy báró Wesselényi Miklós ur az egyesület alapításába, formálásába és czélszerű elrendezésébe vagy tanácsadólag vagy bármily más tekintetben befolyt volna, ismerőseim s illetőleg barátim szót sem tettek, de azon oknál fogva, mivel az Erdélyben tartatni szándékozott országgyűlésnek hire jóval előbb futamodván, báró urat a testvér hazának, mint őt közelebről érdeklőnek, ügye elfoglalta, s mivel a báró ur eltávoztával az utóbb alakított egyesületnek létrehozása senkinek még gondolatjában sem volt; nem szólhattak vagy csak azon szempontból is, mert az erdélyi országgyűlés hírének elterjedése előtt is többször eltávozván Pozsonyból, ott csak időszakonként mulatott. Már pedig ha az egyesület felállítását báró ur javallotta vagy ennek létrehozásában segédkezet nyújtott volna, az egyesület tagjai báró ur személyét ilyes alkalmakkal tisztelttel s lelkesedéssel említeni el nem mulatták volna. A 3-ikra. Azon a báró urnak, — ha emlékezetem nem csal — az 1834-ik év junius vagy julius havában küldött emlékirat az ifjak casinói egyesületének alakítása után

tétetett ugyan, de az egyesület gyűlésén kívül s távolról sem az egyesület nevében, ha egyes aláírók által az ugynevezett Zöldfa vendégfogadóban tett felszólítás következtében, (hol az ifjuság nagyobb része akkoron kosztot tartott). Hogy pedig azon emlékiratot egyesek minden a casinói egyesülettel való összefüggésen kívül irták legyen alá, onnan is kitetszik, hogy az aláírók közül többen valának olyanok, kiknek neveik az egyesület tagjai között elő nem fordulnak, s ezt azon körülmény, hogy az emlékirat talán az egyesület egyik tagjának indítványára tétetett s hogy az az egyesület minden tagjai által aláíratott (a miket ugyan valósággal nem állíthatok) erejéből ki nem forgathatja azért sem, mivel léptek későbbben az egyesületbe olyanok is, kik előtt az emlékirat létrehozása tudva volt, de azt alá még sem irták. Már mi az emlékirat czélját illeti: ez — mint tartalmából kiviláglik — báró ur által az országgyűlése kezdetén a rendszeres munkálatoknak mely sorban leendő felvétele alkalmával az 1792. évi 26-ik törvényczikkely ellen előadott sérelmek s illetőleg kívánatok tárgyában, nem különben az ország előleges sérelmei s kívánatok során, különösen Erdélynek Magyarországgal leendő összekapcsolását, a honi nyelv diplomatai nyelvvé tételét, a nemzetiség kifejlődését tárgyazó pontoknál, egy szóval minden a haza javát érdeklő kérdésnél támadt vitatások folytán kifejtett hazafui nézeteinek, a haza virágzását, pallérozását szíven hordozó, végre a hon eránt viseltető szeretetét nyilvánító indulatjának méltánylása vala. A 4-ikre. Bizonyoságtételre s bővebb világoztás adására alkalmasoknak jejelem ki Szacsvay Mihályt, a n. m. m. királyi helytartó tanács fogalmazói gyakornokát, Hegyi Ferenczet, a politico-fundamentalis directoratusnak irnokát Pesten, Fejér Miklós pesti ügyvédet s Hankovics Györgyöt, tekintetes nemes Bihar megye 3-ik aljegyzőjét.

Második tanu Beregszászy Antal, 25 esztendő, reformatus, jelenleg nemes Bihar megye esküdtje, a hit letételével vallását írásba tévén, e szerint adja elő: Az 1-re. Én az 1833-ik évi Mihály hó 1-ső napjától

fogva mint ezen tekintetes Bihar megye részéről Pozsonyba felment egyik irnok és az alatt T. K. I. törvény táblai hites jegyző ügyvédi vizsgálatom végbe mentéig azaz 1835-ik évi Szent-György hava 13-ik napjáig az országgyűlésen jelen lévén, a 2-ra. Tudom, hogy báró Wesselényi Miklós ur az országgyűlési ifjak casinói egyesületével semmi legkisebb összeköttetésben nem volt, mert ezt soha egyetlen egy lélektől sem hallottam A 3-ra. A tisztelt báró urnak küldött emlékirat 1834 esztendő Iván hó 5-én költ, a casinó pedig azon évi szüret táján keletkezvén, az emlékirat e szerint a casinó létezése előtt jóval egyes aláírók által és csak tiszta szándéku üdvözlésből küldetett a tisztelt báró urnak Erdélybe, mint olyan embernek, kit az egész ifjuság jó hazafiságáról ismerve tisztelt, semmi mellékes czél a dologban senkinek még csak eszeágában sem lévén. A 4-re. Ezen tárgynak felvilágoztására közbirtokos és hites ügyvéd nemes Décsey Lászlót és nemes Szemere Bertalant megnevezhetem.

Harmadik tanu Csapó György, 26 esztendő, reformatus, nemes Bihar megyében fekvő Váncsod helységében közbirtokos, hite letételével vallását írásban adván, ekképen adja elő: Az 1-re. Igenis jelen voltam az 1834-ik esztendő márczius hónap elejétől kezdve ugyanazon esztendei december 28-áig. A 2-ra. Báró Wesselényi Miklós urat, noha a casinói egyesületnek kezdetétől fogva egészen haza utazásom idejéig tagja voltam, sem társaságunkban soha is megjeleni, sem azzal akármely névvel nevezendő összeköttetésben lenni nem tapasztaltam. A 3-ikra. Igen eleven emlékezetemben van, hogy azon emlékirat, melyet az országgyűlési ifjak küldének báró Wesselényi Miklós urnak, jóval előbb készült a casinói egyesület felállításánál, következtésképen annak nevében nem is tétetett, hanem egyedül egyes aláírások által történt; mi czélból küldetett legyen pedig ezen emlékirat a tisztelt báró urnak, arra feleletem csak az, hogy az nem egyéb volt, mint azon tisztelet és forró hála ömledézése, melylyel az országgyűlési ifjuság a báró Wesselényi Miklós érdemeinek mind végig áldozott. A 4-ikre. Thurzó Ignác, Draveczy Sándor és Szabó Ferencz alkalmas tanubizonyoságot tehetnek.

(Folytatása következik.)